

Spoorvat: Jeugherinneringe van Suid-Afrikaanse skrywers.

Saamgestel deur Riana Scheepers en Leti Kleyn. Lapa Uitgewers, 2013. 304 pp. ISBN:978-0-799-36031-8.

DOI: <http://dx.doi.org/10.4314/tvl.v52i1.28>

Die verhale saamgebundel in *Spoorvat. Jeugherinneringe van Suid-Afrikaanse skrywers* is die resultaat van 'n uitnodiging deur die samestellers aan gepubliseerde skrywers om 'n kort teks te skryf oor die wêreld van hulle jeug en die belangrike gebeure daarin wat hulle gevorm het, of wat hulle steeds onthou as 'n besondere ervaring. Die gevolg is outobiografiese verhale of sketse van 36 skrywers, van Margaret Bakkes tot Fanie Viljoen en Ingrid Winterbach (alfabeties gerangskik).

Die agtergrond van die verskeidenheid skrywers en die opdrag om outobiografies te skryf het die gevolg dat die leser kennis maak met en 'n beeld kry van 'n samelewing tot sover terug as die middel van die vorige eeu. Die temas wat herhaaldelik (implisiet of eksplisiet) voorkom, sluit dan ook onder andere aan by die aard van daardie samelewing: 'n wêreld van "dubbelvisie", soos Clinton du Plessis dit stel in sy gelyknamige verhaal. Dit is naamlik 'n verdeelde samelewing, wat rasse betref, maar ook klasse: bodorp en onderdorp, ryk en arm, gerekende mense teenoor die "gewones".

Die retrospektiewe styl skep die moontlikheid van die naïewe kinderverteller teenoor die perspektief van die volwassene baie jare later, wat die temas van onskuld en die verbreking daarvan, die illusie van 'n volmaakte wêreld teenoor die ontnugtering later en die eerste kennismaking met die liefde en dood ironies belig. P. G. du Plessis verwys daarna as "die afsterwe van ons onskuld" (75).

Heelwat van die verhale is uit die aard van die soort vertelling taamlik nostalgies en bevolk met oupas en oumas en die verwysing na vorige geslagte se manier van doen. Ons

lees van baie ou motors, skoolbusse en klein plattelandse dorpie teen die agtergrond van simbole uit 'n vorige politieke bestel: die vlag, Nat en Sap, Dingaansdag en Republiekdag.

Vir die leser bekend met heelwat van die skrywers se ander werk is daar die intertekstuele herkenning van ander verhale en temas in die betrokke skrywers se oeuvre. Enkele voorbeelde hiervan (vir hierdie leser) is die herkenning van Margaret Bakkes se verhale oor die Stormberge, M. C. Botha se skaaktekste, Rita Gilfillan se verhale in *Van stiltes en stemme*, Helena Gunter se Heidelberg-verhale, Marié Heese en Audrey Blignault se essays, Riana Scheepers se jeugverhale en karakters in van haar kortverhale en Dana Snyman se vertellings waarin sy pa figureer.

Die ander speurtog vir die leser is die soeke na die skrywers se kennismaking met stories en woorde, die verwysing na die stimulasie vir die latere skryfproses. Die leser word nie teleurgestel nie. Marié Heese verwys na woorde wat "magies" is (163), en meer as een skrywer vertel hoe ma of ouma voorgelees het van kleintyd af. Rachelle Greef en Jaco Jacobs vertel van hulle biblioteekervarings en Cecile Cilliers sê die leser is soos 'n magneet wat boeke aantrek soos spelde. Riana Scheepers onthou hoe sy soos 'n besetene geles het en haar ma haar nie kos gegee het nie, maar boeke wel. P. G. du Plessis beskryf die besondere invloed van sy eerste toneelervarings en Piet Steyn die faktore van sy kinderjare wat sy latere skryfwerk beïnvloed het. Volgens Du Plessis neem kerslig hom terug na "toe ons in ons nagte en aande net kers- en Miller-lampbeligte letters gehad het om woorde en sinne en paragrawe bymekaar te maak om gedagtebeelde, verse, bewondering en verwondering in ons koppe te laat ontstaan" (73).

So skryf elkeen sy storie, want sê Renée Rautenbach, elke mens het 'n storie (218) en Jaco Jacobs beweer skryf is soos iets "wat jy skelm, in 'n uitasem, adrenalienbelaaide, on-

besonne oomblik aanvang [...] En daarna kan jy terugsit en kyk hoe daardie storie [...] groter word as wat jy in jou wildste drome kon dink en stertjies in ander mense se verbeelding bykry" (151). Wanneer Leon van Nierop dan vertel hoe hy sy verbeelding op loop laat sit deur 'n trein, wonder die leser hoeveel van al die vertellinge verbeelding of herinnering is—of is dit dalk dieselfde?

Die tekste is nie spesifiek geskryf as kortverhaalmateriaal nie, maar daar is 'n hele paar wat myns insiens hul plek sal volstaan in enige Groot kortverhaalboek: stories soos onder andere Clinton V. du Plessis se "Dubbelvisie", Heilna du Plooy se "Die foto", Rita Gilfillan se "Ydelheid der Ydelheden", Maretha Maartens se "Die sagte oë van beeste", Myra Scheepers se "Tuiskoms" en Jan van Tonder se "Die Queen se operator" verdien 'n tweede lees. Ander lesers sal moontlik 'n ander keuse uitoefen, maar dit is hoekom dit so lekker is om te lees en te onthou.

Johan Anker

AnkerJ@cput.ac.za

Kaapse Skiereilandse Universiteit vir Tegnologie
Wellington